

6. Každý ročník sa začne i ukončí verejnou diskusiou na danú tému s prizvanými hosťami.

7. Počas semestrov prebiehajú skupinové kritiky v štúdiách a spoločné kritiky celého ateliéru. Na záver každej fázy je spoločná verejná prezentácia a kritika prác.

Som presvedčený, že takýto ateliér môže bez problémov začať fungovať už aj v jestvujúcej štruktúre fakulty, a v jej rámci tak môže vytvoriť zónu experimentovania, zónu komunikácie. Svojou otvorenosťou by mohol zaviesť do výučby dynamiku a flexibilitu a byť miestom diskusie nielen študentov, ale aj interných a externých spolupracovníkov školy rôznych odborov. Vertikálny ateliér by sa mohol stať miestom prieskumov, presahov, miestom diškurzu, mohol by sa stať prostredím, ktoré tak ako virtuálne prostredia, je, citujúc Elizabeth Diller, *“spôsobom, ako sa vyjadriť k tomu, čo sa deje deň čo deň, k zaužívanému. V tomto fiktívnom priestore pôsobí zdanie každodennosti, ale nejde tam o povinnosť podávať vysvetlenia, či hľadať priestupky, nejedná sa tam o záväznosť.”*

Podľa Kennetha Framptona je architektúra reflektívnou praxou. Ak má však odrážať skutočnosť, musí byť citlivá nielen na zmenu vnímania skutočnosti spôsobovanú stále väčšou dominanciou médií, ale aj na zmenu samotnej skutočnosti. A tá je čoraz menej jednoznačná.

*Ing.arch. Boris Hrbáň,
Bratislava*

THE VERTICAL STUDIO

By Boris Hrbáň

The main focus during the architectural study is studio work. The other alternative to its present form is the vertical studio, which is typical for many schools of architecture abroad. It is characterized by being open to students of all grades, by a topic of joint interest, by a supervisor, by free choice of tutors and open discussions at the beginning and end and by reviewing the studio work during the course of the term as well as at the end. Such an open and flexible architectural studio could start working in the curriculum and structure of our school.

Ladislav Kmeť

PRÍSPEVOK K DISKUSII

Vážení priatelia, mňa sem na túto Vašu konferenciu vyslalo Prezídium SAS-u (neviem síce či za odmenu, či za trest), ale Vaše problémy, ktoré tu dva dni pertraktujete, ma nesmierne zaujali a veľmi pozorne od včera rána tu počúvam a následne dosť aj uvažujem... A tak predovšetkým za seba, ale aj za celý SAS Vám prajem, aby sa Vám podarilo nájsť tú správnu cestu ďalšieho chodu Vašej fakulty.

Ako stála ozvena rezonujú vo mne od včera slová pani profesorky z Francúzska, ktorá svoj príspevok začala slovami, že oni na ich škole sú *“stále po reforme a hneď zas pred reformou...”*. Nebola pritom vôbec nervózna, brala to ako životnú samozrejmosť. Čím skôr aj vy prijmete taký precedens, budete iste nielen podľa mňa bližšie k potrebám života, ktorý sa stále rýchlejšie reformuje. Ak sme voľakedy v štyridsiatych rokoch ako študenti gymnázia mali v druhom ročníku kolegu, ktorý si pri čítaní z knihy musel prstom ukazovať slovíčka a následne ich hláskoval, moje terajšie vnučky - žiačky tretej a prvej triedy základnej školy nielenže plynule čítajú, ale už celkom seriózne odhaľujú tajomstvá počítačových klávesníc i displejov.

Keď som v roku 1948 mal v rukách čerstvé gymnaziálne maturitné vysvedčenie, mohol som sa tu v Bratislave pred *“Manderlom”* rozhodnúť, na ktorú vysokú školu sa idem bez problémov zapísať - vtedy asi naposledy bez prijímacích skúšok ! To už bolo deväť mesiacov po *“víťaznom februári”* i po našom gymnaziálnom demokratickom svetoobčianstve.

Hovorím to predovšetkým preto, že aj Vaše reformy po reformách sa už nebudú dať prognózovať bez väzieb na štruktúry výučby na stredných školách - najmä na gymnáziách. Ako to zosúladiť, to už bude vecou štátu, či jeho Ministerstva školstva. Suplovať dobré gymnáziá nebudete musieť a oveľa viac sa budete môcť venovať stavebnému umeniu. Aj preto bude celkom logické, ak aj u vás odpadnú takzvané výberové prijímacie skúšky či pohovory, ako to stále majú susedia v Rakúsku (hovorila o tom doc. Konrádová z Viedne). S priestormi i učiteľským zborom sa bude treba vyrovnávať v každom prípade, lebo ak v tom Rakúsku študuje dnes na vysokých školách 260 vysokoškolákov na desaťtisíc obyvateľov krajiny, u nás je to v súčasnosti okolo 140 študentov na desaťtisíc obyvateľov Slovenska a napríklad v Česku dokonca *“len”* okolo 120 študentov na desaťtisíc obyvateľov, iste je onen súčasný plač nad stavom našich vysokých škôl predčasný a zbytočný. Veď Vy o tom iste viete oveľa viac... Je to samozrejme aj problém hrubého domáceho produktu a jeho následného rozdelenia pre potreby celej spoločnosti! Kým u nás je to okolo 2.600,- USD/obyv. ročne, v tom Rakúsku je to okolo 24.000,- USD/obyv. a s tým sa iste ľahšie hospodári aj na vysokých školách!

Ako architekt z praxe by som Vás chcel na tejto Vašej pôde poprosiť: vráťte sa zasa popri svojej edukačnej práci medzi nás do regiónov, do ich problémov i do konkrétnej tvorby. Budú z toho minimálne dva obrovské osohy. Prax bez teórie a teória bez praxe zvyknú živiť!

Pozrite sa súčasnými očami na naše staré koncepcie či už takzvaných *“hlavných urbanizačných osí”* (som presvedčený, že hlavná môže byť *len jedna!*), na spoločenský strach z ďalšej

urbanizácie, ktorá túto krajinu ešte len čaká (!), na naše teritórium - ako je zaľudnené a čo by mu prispelo pri onom chcení ďalej sa civilizovať, skultúrnievať, pozrite na naše hazardovanie s našou ekonomikou pri výstavbe našich cestných diaľnic (v horských terénoch medzi Púchovom a Ružomberkom vychádza kilometer tejto prepychovej a architektonicky nedocenennej cesty okolo sedemsto miliónov slovenských korún, pritom v súčasnosti stavaná trasa Bratislava - Žilina - Tatry - Košice bude prakticky slúžiť len jednej tretine Slovákov). Že sa výrazne zmenila geopolitická situácia našej krajiny tu v strede Európy, to v týchto súvislostiach skoro nikoho nezaujímá.

A ak sa navyše svetové sídelné systémy už celkom oprávnené pasujú na vrchol ľudskej kultúry či civilizácie, na vrchol celkom konkrétnej umeleckej tvorivosti všetkých ľudských generácií, pomôžte aj z vašich postov toto prezentovať aj u nás.

Stále hľadám paralely či odlišnosti aj na našej pôde medzi pojmami - architekt-urbanista! Kde končí urbanizmus a kde začína architektúra? Dá sa tá hranica definovať? Je urbanizmus fenomén diela architektonického umenia? Hlavný rozdiel medzi urbanistickou tvorbou a tvorbou architektonickou v súčasnosti vidím v tom, že rôzne ceny a uznania sa dávno už udeľujú u nás iba za architektúru... Prosím Vás, porozmýšľajte a pomôžte aj SAS-u, aj našej novej Komore. Následne aj pripravovanému novému zákonu o územnom plánovaní i o stavebnom poriadku.

Keď som prichádzal na túto Konferenciu, všimol som si vo vestibule Vašej školy veľkú pozvánku na toto rokovanie aj pre študentov fakulty. Vôbec tu ani včera, ani dnes neboli. Škoda, len neviem koho väčšia? Iste by sa tu poučili, ale iste by povedali aj svoj názor na mnohé záležitosti, ktoré sa týkajú najmä ich budúcnosti. Absencia pána dekana, ktorý konferenciu otváral a iste čakal od nej hľadanie i nachádzanie východísk pre ďalšie jej smerovanie, je tiež zarážajúca.* Alebo on to má už všetko úplne jasné? Nemala by byť vaša konferencia radšej mimo Bratislavy, aby sa všetci prítomní mohli naplno venovať len problémom, ktoré chceta vyriešiť?

Bolo by iste možné pokračovať, veď naše transformačné obdobie zasahuje všetkých a všetko. Nie je to ľahké predovšetkým v onej komplexnej "edukácii". Prosím vás na záver: Nezačínajte od nuly so snahou zabudnúť príbeh ostatných päťdesiatych rokov. Nerobte za ničím akúsi **hrubú** čiaru... Zo **všetkých** príbehov minulosti nám treba poučenie. Aj na našej Fakulte.

*

Ing.arch. Ladislav Kmet'
Spolok architektov Slovenska

* Poznámka redakcie: dekan fakulty bol v čase konania konferencie nemocný, napriek tomu sa však zúčastnil časti jej rokovania.

CONTRIBUTION TO DISCUSSION

By Ladislav Kmet'

The reforms at universities can not be predicted without connections to the structure of education at high schools. Harmonization is in the hands of the state educational policy - there can be no entrance exams and the number of accepted students can be increased. A better connection of architects education with the practice is required. There should be great emphasis on the architects working at the regional and municipal levels, especially in the field of town and country planning. The transformation process should reflect all the former periods of national development.

Ernest Nagy

POHĽAD PEDAGÓGA A ŠTUDENTA NA PRIEBEH ŠTÚDIA

1. Odpoveď je veľmi jednoduchá - je diametrálne odlišný!

Pohľad študenta - aby bol čo najkratší (aby nemusel pracovať na úlohách v škole, ale mimo školu a za plat).

Pohľad pedagóga - aby bol čo najdlhší (aby sa študent maximálne venoval filozofii a spracovaniu úloh v zmysle študijného programu)

2. S tým súvisí kardinálna otázka: Organizovať edukačný program ako dvojstupňové štúdium alebo nie? Táto otázka súvisí aj s úsilím SR o vstup do EÚ a transatlantických štruktúr, aj keď sa to nezdá.

Napr. v SRN pred vznikom EÚ sa v tejto oblasti pripravovali formou smerníc: ako smernica pre architektov, pre stavebné výrobky, pre koordináciu výstavby, napokon smernica pre výkon povolania architekta v krajinách EÚ. Tak SRN dosiahla, že nemecký diplom alebo iné vysvedčenie sa uznáva v krajinách EÚ, ak architekt absolvoval 4-ročné (8 semestrálne) štúdium na: TU, TH, Akadémii výtvarných umení, alebo na Fachhochschule, čiže preferuje bakalárske štúdium.

Naopak vo Francúzsku sa tohto roku uskutočňuje IV. Stretnutie štyroch škôl Architektúry na Juhu Francúzska (v Marseille) so školami zo Strednej a Východnej Európy na tému: "Výučba architektonického projektovania", s konštatáciou, že... "rien dans le cursus scolaire ne prépare le BACHELIER a' des études d'architecture" (voľne preložené: Študijný program je zameraný tak, že nepripravuje bakalára)

3. Pri rekapitulácii oboch prístupov k edukačnému programu si treba položiť ďalšiu otázku, ktorý európsky model vyhovuje našim potrebám, našim podmienkam a pripravenosti pre vstup do EÚ: - dvojstupňové štúdium, s redukciami týždennej hodinovej výmery?